

independence and territorial integrity of the Ukrainian land and tried to find the place of the country in the geopolitical system of interests. The delegations of the Ukrainian People's Republic and the Western-Ukrainian People's Republic hoped to get a military and political support in the struggle against inner and outer enemies of the Ukrainian statesmanship. The realities of the post-war Europe witnessed that the Entente and its allies developed the architecture of the European politics without considering the national interests of the Ukrainian people.

Key words: Eastern Galychyna, Ukrainian statesmanship, Europe, geopolitics.

Яцюк М. В. Украинско-польская борьба за Восточную Галичину на Парижской мирной конференции 1919 года

Данная статья посвящена украинско-польскому дипломатическому противостоянию на Парижской мирной конференции 1919. В центре внимания противоборствующих сторон был вопрос о принадлежности Восточной Галиции в контексте общеевропейской политики послевоенного устройства. Украинская сторона на Парижском форуме добивалась признания независимости и территориальной целостности украинских земель, а также пыталась найти место страны в геополитической системе интересов. Делегации УНР и ЗУНР надеялись получить военно-политическую поддержку в борьбе против внешних и внутренних врагов украинской государственности. Реалии послевоенной Европы свидетельствовали, что Антанта и ее союзники создавали архитектуру европейской политики без учета национальных интересов украинского народа.

Ключевые слова: Восточная Галичина, украинская государственность, Европа, геополитика.

УДК 94(438):94(477)“1919/1920”

О. В. Молчанова

**РЕПАТРИАЦІЯ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ
ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ З НІМЕЧЧИНИ У 1919–1920 рр.:
ДОСЯГНЕННЯ ЧИ НЕВДАЧА ДИПЛОМАТІЇ УНР?**

У статті йдеться про процес репатріації полонених та інтернованих вояків-українців з Німеччини до України, який здійснювався Військово-санітарною місією УНР у 1919-1920 рр. Проаналізовано труднощі його налагодження, окреслено ставлення німецької влади до проблеми репатріації, встановлено абсолютні кількості репатрійованих. З'ясовано, що внаслідок несприятливої військово-політичної ситуації в Україні, українським дипломатам не вдалось репатріювати значну частину полонених українців, що викликало у них відчуття зневіри та відчаю.

Ключові слова: репатріація, полонені, інтерновані, місія, вояки-українці, Німеччина, Українська Народна Республіка.

Проголошення незалежності України та підписання Українською Центральною Радою мирної угоди з державами Четверного союзу відкривало шлях для організації вже на державному рівні масового повернення додому полонених українців. Але практично це було реалізовано тільки після приходу до влади Гетьмана П. Скоропадського, коли захист прав полонених українців та опікування їх потребами перебрали на себе дипломатичні представництва та військово-санітарні місії Української Держави, що були акредитовані в цих країнах. Їх діяльність уможливила здійснення репатріації десятків тисяч полонених вояків-українців, а також великою мірою сприяла поліпшенню умов перебування тих, хто ще продовжував залишатися в таборах.

Отже, актуальність вивчення цієї проблеми зумовлена, насамперед, необхідністю зваженого та об'єктивного дослідження обставин налагодження українською дипломатією процесу репатріації полонених та інтернованих вояків-українців з теренів Німеччини у 1918-1920 рр., а також важливістю введення до широкого наукового обігу масиву нових архівних джерел з цієї проблематики. Актуальність статті визначається також і тим, що репатріація полонених та інтернованих українців з Німеччини ще не була предметом спеціального комплексного дослідження в українській та зарубіжній історіографії.

Об'єктом дослідження в статті є процес репатріації полонених та інтернованих вояків-українців, які внаслідок подій Першої світової війни опинилися у таборах Німеччини, предметом – діяльність українських дипломатичних та військово-санітарних установ з налагодження репатріації полонених та інтернованих вояків, організаційні заходи їх співробітників у таборах та пересильних станицях на німецьких землях, а також надання поворотцям гуманітарної допомоги.

Аналіз історіографії доцільно розпочати з монографії С. Наріжного, в якій наведено важливі фактичні дані з історії табірних громад полонених українців у Німеччині та Австро-Угорщини під час Першої світової війни та побіжно висвітлено окремі аспекти діяльності українських військово-санітарних місій у справах полонених українців у Німеччині в 1918-1919 рр. [1] Важливі факти про діяльність українських консульських та червонохресних установ у Німеччині були наведені В. Трембіцьким на сторінках авторитетного видання української діаспори [2, 3]. Вивченням особливостей репатріаційного процесу на теренах Німеччини та

Австро-Угорщини (та новопосталих у її межах країн) займались Н. Кривець [4, с.85-82] та І. Срібняк, який присвятив цьому цілий розділ своєї монографії та низку статей [5, 297 с.; 6, С.259-263; 7, 8].

Проте жоден із згаданих дослідників не ставив перед собою завдання комплексного дослідження даної проблеми, обмежившись лише фрагментарним викладом деяких аспектів процесу репатріації з теренів Німеччини полонених та інтернованих вояків-українців. Авторка даної статті поставила собі за мету залучити до вивчення фонди Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, в якому у ф.1075 (Військове міністерство УНР), ф.1078 (Головне управління Генерального штабу Армії УНР), ф.1084 (Головна військова санітарна управа Української Держави, м.Київ), ф.3696 (Міністерство закордонних справ УНР), ф.3695 (Українська військово-санітарна місія для допомоги полоненим українцям у Центральній та Південній Європі) та ін. зберігаються надзвичайно цінні документи, зокрема офіційна документація й листування українських державних і військових установ з питань репатріації; нормативні інструкції, накази, рапорти та повідомлення, інформаційні матеріали та ін.

Виклад основного матеріалу. Завдання організації процесу репатріації полонених українців з Німеччини покладалась на Військово-санітарну місію УНР, головою якої було призначено військового старшину д-ра К. Воевідку. Йому було доручено створити місію "в тім складі, якого будуть вимагати потреби, аби справа була поставлена як слід"[9, арк.13]. Свідченням уваги, яка приділялася Директорією УНР справі оперативного відновлення діяльності Військово-санітарної місії, стало те, що на її потреби було асигновано 1 млн. карбованців, а про персональні зміни в її керівному складі було поінформовано Військове міністерство Німеччини і його відділ у справах полонених. Наказом за підписом Мироновича були визначені й основні статті її видатків: на ці кошти місія мала "заснувати етапні і харчові пункти, виробити маршрути евакуації полонених на Вкраїну, поставити якомога ширше інформаційно-просвітну працю в таборах" [9, арк. 14]. Таким чином, завдання місії залишилися практично без змін: вона була покликана репрезентувати інтереси полонених українців перед німецькою владою та представництвами держав Антанти, надавати матеріальну підтримку й моральну опіку полоненим українцям у Німеччині, а також організувати їх повернення додому.

З цією метою місія намагалася згуртувати полонених українців, які були розпорошені по багатьох таборах в "українські громади"; вживала практичних заходів щодо полегшення умов їх перебування в таборах шляхом грошової підтримки та надіслання продуктів харчування, одягу й взуття; дбала про духовні потреби українців, влаштовуючи в таборах курси, виклади, театральні вистави, передаючи до таборів окремі українські часописи, книжки й цілі бібліотеки; здійснювала підготовчі заходи щодо організації процесу повернення додому полонених українців [10].

Місія здійснювала й санітарну опіку полонених, надсилаючи до таборів ліки й лікарський персонал, діяльність якого регламентувалася спеціальною інструкцією [9, арк. 100-103]. У складі місії було створено три відділи: культурно-просвітний, який очолив проф. В. Сімович, господарський (на чолі з М.Паращукем) та інформаційно-статистичний (голова – колишній полонений з українського табору Раштат Г.Петренко). Заступником голови і старшим лікарем місії став доктор медицини А.Журавель, який до цього часу працював у одному з київських військових шпиталів. Молодшим лікарем було призначено д-ра І. Гайворонського [11, арк.134]. Крім того, наказом голови Сталої комісії в розпорядження К. Воевідки було відряджено двох лікарів (Мичковського і Мурзіна), які увійшли до складу лікарського персоналу місії рішенням Головної військово-санітарної управи Військового міністерства УНР [9, арк.13].

Діяльність Військово-санітарної місії УНР у Німеччині була значною мірою ускладнена тим, що в січні 1919 р. на підставі додаткових умов про перемир'я між Німеччиною і державами Антанти, останні перебрали справу евакуації всіх полонених царської армії (у т.ч. й українців) і призначили спеціальну комісію до Берліна. Першим розпорядженням комісії Антанти була заборона відправки полонених додому, яка мотивувалася безпорядками в Росії. Тому перші спроби місії розпочати культурно-просвітницьку роботу в таборах зустріли відчутний спротив з боку полонених. Проте, це не призвело до згортання діяльності місії, швидше навпаки – спонукала її членів активізувати свої зусилля.

Упродовж січня-квітня 1919 р. Військово-санітарна місія кілька разів зверталася листовно до голови Комісії Антанти для справ полонених генерала Юварта і голови Французької військової місії генерала Діпона, домагаючись якнайшвидшої відправки полонених на Батьківщину. Однак, позитивне рішення відтягувалося, і тільки 11 квітня 1919 р. генерал Юварт повідомив українську сторону, що комісія Антанти погоджується на відправку українських полонених через Чехію [12, арк.320]. Заступник голови Військово-санітарної місії д-р А.Журавель відразу ж вирушив до Праги для переговорів з урядом ЧСР. 8 травня 1919 р. начальник Генерального штабу чехословацької армії генерал Пелє повідомив комісію про умови транспортування українських військовополонених, але в п'ятому пункті свого листа окремо відзначив, що маршал Фош заборонив перевезення українських полонених через Чехію з огляду на повстання в Галичині та Угорщині.

13 травня Військово-санітарна місія звернулася до генерала Малькольма (нового голови комісії Антанти) і генерала Діпона з проханням скасувати заборону на транспортування полонених українців через Чехословаччину. Тим часом армія генерала Ю. Галлера окупувала Галичину і, таким чином, питання про евакуацію полонених через Чехію до Галичини відпало само собою. З огляду на це Військово-санітарна місія вдалася до нових кроків на шляху до розв'язання питання про повернення українців на Батьківщину. 19 травня 1919 р. генерал Малкольм у відповідь на домагання комісії звернувся з відозвою до українських полонених, де заявив, що комісія Антанти робить усе можливе для якнайшвидшого відправлення полонених додому [13]. Це звернення, а ще раніше – поява в таборах спеціальних антантівських комісій, що

контролювали харчове забезпечення полонених, дозволили дещо вгамувати пристрасі, які вирували у середовищі вояцтва у зв'язку з припиненням процесу репатріації.

Проте головну роль у нормалізації ситуації в таборах відіграли заходи місії щодо поліпшення харчування та налагодження лікарської допомоги. Зокрема, до середини березня 1919 р. вона надіслала українським громадам згадуваних таборів, а також у Зальцведель, Вецляр, Цербст, Мезенбург, Кнедлінбург, Бавцен, Цвікау, Хамніц та полоненим українцям у Данії 54,740 нім. марок. Місія постійно збільшувала обсяг гуманітарної допомоги полоненим українцям у таборах, надіславши сюди (а також до таборів Бранденбург, Лефельд, Левелов, Мюнстер) 2286 фунтів цукру та значну кількість борошна [14]. Важливе місце в діяльності місії мала організація культурно-просвітницької роботи серед полонених, для чого щомісячно витрачалось 11700 нім. марок [9, арк.18 зв.].

Улітку 1919 року діяльність місії була значно ускладнена різними штучними перешкодами з боку німецької влади, крім того в таборах провадилась активна антиукраїнська пропаганда денікінських емісарів та більшовицьких агентів. На заклик місії українські організації всіх таборів висловили рішучий протест з приводу спроб російських офіцерів здійснити запис бажаючих до лав Добровольчої армії [15]. У червні 1919 р., унаслідок звернень Української військово-санітарної місії в справах полонених, антантівська Міжсоюзницька комісія була змушена відмежуватися (хоча й формально) від дій російських офіцерів, які намагалися провести в таборах агітаційну кампанію за вступ до Добровольчої армії. У листі за підписом генерала Малкольма до редакції "Шляху" підкреслювалось, що "Міжсоюзницька Комісія ніколи не давала своєї згоди на набір українських полонених для якої-небудь добровольчої армії, та що ні один російський офіцер не мав на те [...] вповноваження" [13].

У цей час (червень 1919 р.) до складу місії входило 19 осіб (у тому числі чотири жінки), а вже через місяць кількість співробітників її медико-санітарного і культурно-просвітнього відділів збільшилася до 30 чол. Місія продовжувала надавати фінансову допомогу, насамперед, полоненим українцям тих таборів, де існували українські організації. У червні 1919 р. такою допомогою було охоплено 32 українські організації, з яких "у тіснішому зв'язку з місією стоять 18 таборових громад і 7 комітетів, які репрезентують 45 000 полонених українців" [9, арк. 23].

Крім закупівлі продуктів, білизни, медикаментів місія також продовжувала надавати полоненим українцям й значну моральну допомогу, фінансуючи часопис "Шлях" і розповсюджуючи у таборах книжки та українські підручники, щомісячно витрачаючи на ці цілі 35 500 нім. марок. Пряма фінансова допомога українським організаціям у таборах становила 41 800 нім. марок, крім того, ще 5 тис. марок місія витрачала на підтримку театрів у Вецлярі, Гамельні, Цербсті, Загані і Зольтаві [9, арк. 18-18 зв.]. Більше того, місія надавала одноразові грошові допомоги особливо обдарованим землякам (полоненим Чабанюку, Ковтунівському, Більському і Коваленку) для їх навчання у консерваторії, художній школі та хімічному інституті різних міст Німеччини [16, С. 50]. У своєму листі від 22 жовтня 1919 р. на ім'я начальника Головного управління Генерального штабу Армії УНР місія навіть клопотала про призначенням їм постійної стипендії від Українського уряду [9, арк. 18 зв., 104].

На початку червня 1919 р. заходами місії Українського Червоного Хреста (спільно з Військово-санітарною місією) у Берліні була влаштована спеціальна станиця для прийому полонених українців, які відряджались табірними українськими організаціями до столиці у різних справах. Усі вони безкоштовно забезпечувалися у станиці харчовим пайком та ліжко-місцем упродовж двох діб [17]. Діяльність членів українських місій мала позитивні наслідки у справі налагодження лікарської допомоги полоненим українцям: у таборах були створені шпиталі, до яких Місією Українського Червоного Хреста відряджені лікарі [18].

На початку серпня 1919 р. Найвища рада Антанти прийняла рішення про скасування всіх обмежень щодо повернення додому всіх полонених (близько 200 тис. чол.) колишньої царської армії. Її представники залишили табори, і це негативно відбилося на становищі полонених українців. Так, зокрема, у Зальцведелі німецька комендатура почала відбирати всі речі, які були придбані полоненими за зароблені тяжкою роботою гроші або були отримані від представників Антанти. У зв'язку з цим полонені українці на загальнотабірному вічі прийняли резолюцію, в якій йшлося про недотримання Антантою більшості своїх зобов'язань щодо постачання достатньої кількості одягу, взуття, продуктів харчування, а головне – невиконання обіцянки про негайну відправку полонених додому. Проте вже 15 серпня 1919 р. генерал Малкольм повідомив Військово-санітарну місію, що комісія Антанти у справах полонених ліквідується і передає усі справи полонених німецькому уряду [12, арк.322].

Це рішення Антанти хоча й віддаляло початок поновлення процесу репатріації полонених українців (унаслідок переобтяженості німецького уряду власними економічними проблемами), але водночас створило сприятливі умови для позитивного вирішення цієї проблеми. Користуючись моментом, місія спільно з Військовим міністерством Німеччини розробила три основні маршрути виїзду полонених українців з німецьких таборів: перший – з Гамбургу по Дунаю до Одеси або Миколаєва, другий – з Регенсбургу через Браїлу, третій – залізницею через Чехію і Румунію. Німецька сторона погодилася надати достатню кількість пароплавів, які б перевозили полонених українців та одночасно вивозили б з України до Німеччини німецьких полонених (за умови паритетного фінансування транспортних видатків). Однак всі ці питання необхідно було узгодити на дипломатичному рівні з угорською, чеською і румунською сторонами, через територію яких і мало частково відбуватися це перевезення. Разом з тим, місія мусила порозумітися і країнами Антанти, які контролювали більшу частину німецьких пароплавів [11, арк.138].

22 жовтня 1919 р. Військово-санітарна місія знову звернулася до німецького уряду з проханням про відправку полонених по Дунаю або по морю. Однак, для транспортування була необхідна велика кількість

тоннажу, яку Військове міністерство Німеччини не мало права дати без узгодження з державами Антанти, на що останні своєї згоди не дали. Для того, щоб хоч невелика кількість полонених була відправлена в Україну, Військова-санітарна місія з вересня 1919 р. організувала перевезення невеликих груп полонених до Чехії, звідки вони переправлялися в Україну.

4 грудня 1919 р. відбулася нарада представників німецького Військового міністерства, Румунської військової місії у Берліні та Української військово-санітарної комісії, за пропозицією якої 15 грудня Уряд Румунії прийняв рішення про надання дозволу на перевезення полонених українців через Румунію. Проте, внаслідок переходу генерала Тарнавського на бік денікінців і залишення українськими військами Кам'янця-Подільського, українсько-румунський кордон було закрито. Таким чином, шлях через Румунію не вдалося використати для широкої евакуації полонених (цим шляхом з Німеччини в Україну повернулось лише близько 1000 полонених) [12, арк. 323-324]. Після цього комісія вжила заходів щодо перевезення полонених українців через Польщу, звернувшись у цій справі до голови Міністра закордонних справ УНР А. Лівичького. Однак, Варшава не пішла на зустріч українському уряду.

Унаслідок нестачі коштів навесні 1920 р. місії майже цілком припинили надавати полоненим українцям гуманітарну й харчову допомогу, процес репатріації також було остаточно паралізовано. У таборах почастишали випадки свавілля адміністрації, мали місце факти заборони виходу з таборів, полонені примусово використовувались на тяжких роботах, при чому все це супроводжувалося погіршенням харчування (до 270 грамів хліба денно у таборі Нойгамер) [19]. Останньою значною акцією Військово-санітарної місії УНР (її головою на той час був сотник М. Трезвінський) стало проведення 2-3 травня конференції у Берліні, де були присутні 39 представників від українських організацій 17 таборів.

Учасники конференції, констатувавши, що попри істотну зміну в статусі полонених (з 1 квітня 1920 р. всі полонені стали інтернованими, тобто набули формально право користуватися законами Німеччини на рівні з її громадянами), українським громадам доводиться провадити культурно-освітню роботу в надзвичайно несприятливих обставинах та при байдужому ставленні до неї більшості полонених. Тим не менше представники українських громад вирішили не припиняти діяльності українських осередків у таборах [20]. На прийняття цього конструктивного рішення делегатами конференції певною мірою вплинув дозвіл уряду Польщі на перетранспортування через свою територію 10 тис. полонених українців – мешканців Наддніпрянської України, що стало наслідком польсько-українського міждержавного порозуміння у кінці квітня 1920 р. Проте, з огляду на те, що переможцем у польсько-радянській війні 1920 р. стала більшовицька Росія, розпочати перевезення навіть цієї обмеженої кількості полонених не виявлялося можливим. До погіршення становища полонених українців причинилося припинення з 12 травня 1920 р. діяльності місії Українського Червоного Хреста у Німеччині у зв'язку з тим, що були вичерпані всі кошти [21].

Висновки. Діяльність Української військово-санітарної місії в Німеччині у 1919 році була позначена значними здобутками, причинившись до відродження українського національного життя в багатьох таборах. Завдяки її заходам в них постали українські громади, що гуртували навколо себе значну кількість полонених під національно-патріотичними гаслами. Цій же меті ефективно слугувало й видання місією українського часопису "Шлях" у таборі Зальцведель (Німеччина).

Разом з тим слід пам'ятати, що за часів Директорії УНР процес репатріації мав свою специфіку, що було пов'язано з окупацією більшої частини території України більшовицькою та Добровольчою арміями. У цій ситуації члени Військово-санітарної місії в Німеччині, не відмовляючись остаточно від спорадичної організації транспортів полонених додому, більшу увагу приділяли організації культурно-просвітницької роботи в їх середовищі. Варто відзначити, що місії надавали військовикам необхідну лікарську та гуманітарну допомогу, утримуючи для цього цілу низку спеціальних приймально-розподільчих пунктів (станцій), послугами яких скористалися десятки тисяч полонених. Але вже в 1920 р. діяльність місії була великою мірою ускладнена браком коштів, а також тією обставиною, що уряд УНР не контролював переважної більшості українських земель, що унеможливлювало планомірну організацію процесу репатріації додому полонених українців.

Джерела та література

1. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома Світовими війнами / С.Наріжний. – Прага, 1942. – Ч. I. – 372 с.
2. Трембіцький В. Всеукраїнське Товариство Червоного Хреста 1918-1923 / В. Трембіцький // Вісті комбатанта. – Торонто-Нью-Йорк, 1972. – Ч.4 (60). – С. 16-21.
3. Трембіцький В. Червоно-хресні взаємини з суміжними державами / В. Трембіцький // Вісті комбатанта. – Торонто-Нью-Йорк, 1973. – Ч.3(63). – С. 87-93; Ч.4(64). – С. 8-14.
4. Кривець Н.В. Повноважне представництво України у Німеччині (1921-1923 рр.). / Н.В. Кривець // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Зб. наук. праць. – К., 1998. – Вип.7. – С.65-82.
5. Срібняк І.В. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.) / І.В.Срібняк. – К., 1999. – 296 с.
6. Срібняк І.В. Репатріаційна діяльність українських дипломатичних і військово-санітарних установ у Європі в 1918 р. / І.В.Срібняк // Студії з архівної справи та документознавства, 1999, т.5. – К., 1999. – С.259-263.
7. Срібняк І.В. Українська Держава на міжнародній арені: з досвіду діяльності воєнної дипломатії в 1918 р. / І.В.Срібняк // Гетьманський альманах / Відп. ред. Ю.І.Терещенко. – К., 2003. – Ч.ІІ. – С.94-100.
8. Срібняк І.В. Діяльність Директорії УНР з репатріації полонених вояків-українців з теренів європейських країн (військово-політичний аспект) / І.В.Срібняк // Кам'янець-Подільський – остання столиця Української Народної Республіки: Мат-ли Всеукр. наук. конф., Кам'янець-Подільський, 6-7 жовтня 2009 р. / Ред. кол.: Смолій В.А., Завальнюк О.М. та ін. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С.184-192.
9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф.3696, оп.2, спр.305.

10. Українська Військова Місія для справ українських полонених у Німеччині // Шлях: Ілюстрований додаток. – Зальцведель, 1919. – 21 червня. – Ч.2.
11. ЦДАВО України, ф.1078, оп.2, спр.20.
12. ЦДАВО України, ф.1084, оп.1, спр.7.
13. Шлях. – Зальцведель, 1919. – 25 червня. – Ч.33.
14. Шлях. – 1919. – 29 березня. – Ч.9.
15. Шлях. – 1919. – 7 червня. – Ч.27.
16. Веденєєв Д. Маловідомі сторінки діяльності Дмитра Дорошенка за кордоном (до 115-ї річниці від дня народження історика) / Д.Веденєєв, Д.Бурім // Розбудова держави. – 1997. – № 3(56). – С.49-55.
17. Шлях. – 1919. – 14 червня. – Ч.30.
18. Шлях. – 1919. – 31 грудня. – Ч.86.
19. Шлях. – 1920. – 1 травня. – Ч.32(117).
20. Шлях. – 1920. – 19 травня. – Ч.37(122).
21. Шлях. – 1920. – 15 травня. – Ч.36(121).

Molchanova O. V. Repatriation of prisoners of war and internees Ukrainian soldiers in Germany in 1919-1920: the achievement or failure of diplomacy of the UPR ?

The article refers to the process of repatriation of prisoners of war and interned-Ukrainian soldiers from Germany to the Ukraine, which carried the Military sanitary mission of UNR in 1919-1920. The difficulties of its adjustment, outlines the attitude of the German authorities to the issue of repatriation are analyzed, the absolute number of repatriated is set. It was found that due to the unfavorable military-political situation in Ukraine, Ukrainian diplomats failed to repatriate a significant part of Ukrainian prisoners, which caused them a sense of despondency and despair.

Key words: repatriation, prisoners interned, mission, Ukrainian soldiers, Germany, the Ukrainian People's Republic.

Молчанова Е. В. Репатриация военнопленных и интернированных воинов-украинцев из Германии в 1919-1920 гг.: достижение или провал дипломатии УНР?

В статье идет речь о процессе репатриации пленных и интернированных воинов-украинцев из Германии в Украину, который осуществлялся Военно-санитарной миссией УНР в 1919-1920 гг. Проанализированы трудности его организации, очерчено отношение немецких властей к проблеме репатриации, установлены абсолютные количества репатриированных. Установлено, что в результате неблагоприятной военно-политической ситуации в Украине, украинским дипломатам не удалось репатриировать значительную часть пленных, что вызвало у них чувство разочарования и отчаяния.

Ключевые слова: репатриация, военнопленные, интернированные, миссия, воины-украинцы, Германия, Украинская Народная Республика.

УДК 94(477.83/86)“1919/1939”

В. Я. Лукашів

ІДЕЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ “ТОВАРИСТВА ІМ. М. КАЧКОВСЬКОГО” В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Проаналізовано передумови відновлення діяльності москвофільської культурно-просвітньої інституції – „Товариства ім. М. Качковського” в Східній Галичині у міжвоєнний період. Діяльність інституції розвивалася у складних умовах культурно-просвітнього життя галицьких українців. Товариство мало на меті поширення освіти і знань серед широкого загалу. У статті висвітлено процес інституціоналізації „Товариства ім. М. Качковського” в Східній Галичині. Товариство тісно співпрацювало з іншими москвофільськими організаціями. Показано діяльність організації в міжвоєнний період.

Ключові слова: „Товариство ім. М. Качковського”, Східна Галичина, москвофільство, міжвоєнний період, філія.

Досліджувана тема є актуальною, оскільки дає змогу дослідити передумови інституційного відновлення діяльності провідної культурно-просвітньої організації москвофілів – „Товариства ім. М. Качковського” в Східній Галичині після закінчення Першої світової війни.

Мета статті – проаналізувати історико-культурні передумови відновлення діяльності „Товариства ім. М. Качковського” у Східній Галичині в досліджуваний період.

Аналіз вивчення проблеми показав, що для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: проаналізувати передумови відновлення діяльності товариства; дослідити структурні складові інституціоналізації організації „Товариства ім. М. Качковського”; простежити загальні тенденції й особливості розвитку сфер діяльності інституції та її вплив на культурно-просвітнє і господарсько-економічне життя Східної Галичини.

Об'єктом дослідження є суспільно-політичні, господарсько-економічні та культурно-просвітні процеси міжвоєнного періоду в контексті досліджуваної проблематики.